

## **ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ МОНІТОРИНГУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ОЦІНКИ СТАНУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ**

Тімофєєв В.О., Кирій В.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки

The problem of the use of monitoring methods is examined for the estimation of the state of the systems. Intercommunication of tasks of different types of monitoring is shown. The tendens of influencing on the state of of the economic systems is educed. Thepersonal touches of monitoring of the ecology-economical systems are certain. The maim tasks of monitoring of the socio-ecology-economical systems are educed.

В сучасних умовах однією з актуальних проблем є істотне нарощування динаміки економічних процесів, їх зв'язок зі станом соціально-екологічної напруженості і, як наслідок, погіршення стану соціо-економіко-природного середовища. Нинішній стан розвитку економіки, оцінка економічних об'єктів можливі тільки на підставі використання методів економіко-математичного моделюванн, а більшість задач вирішуються шляхом обробки результатів спостережень часових послідовностей, тобто методами економічного моніторингу. Під визначенням економічного моніторингу в роботі розуміється постійне спостереження за будь-яким економічним об'єктом з метою виявлення його відповідності бажаного результату. Моніторинг дозволяє здійснити періодичний аналіз діяльності підприємства або регіону в цілому. Актуальність науково-практичної проблеми реалізації стратегії сталого соціально-економічного розвитку регіону обґрунтовують значущість та доцільність аналізу всієї сукупності показників взаємодії економічної, природоохоронної та соціальної сфер життя суспільства.

Нинішній стан еколого-соціо-економічного розвитку регіону як системи взаємопов'язаних факторів має безпосередній вплив на різні сфери життєдіяльності суспільства. Екологічні проблеми впливають на соціальну стабільність, здоров'я нації, і, як наслідок, і демографію, трудову діяльність та міграцію населення. Економічні проблеми також впливають на внутрішню політику, рівень життя, трудову діяльність. Тому регіон треба розглядати з точки зору безперервної взаємодії 3-х структурних компонентів: екологічного, тобто - довкілля, економічного, тобто промислово-господарчої діяльності регіону і соціального суспільства. Виявлено, що нестійкий стан соціально-економічної системи характеризують три основні взаємопов'язані негативні тенденції:

- а) звуження процесу відтворення засобів виробництва та життєвих благ (економічний спад);
- б) порушення процесу відтворення природних ресурсів та умов життєдіяльності

людей (певна деградація екосистеми);

в) звуження процесу відтворення населення (депопуляція).

Значні зміни навколишнього середовища за останні століття потребують кардинальних змін в комплексній оцінці регіону. Все більше уваги надається екологічній та соціальній оцінці території спільно з економічною. В силу негативної екологічної ситуації, що сформувалася в окремих регіонах, необхідність оцінки стану навколишнього середовища є безперечною. Задачею стійкого розвитку регіону є інтеграція локальних моніторингів і створення єдиного регіонального моніторингу. Він здатен забезпечити органи керування, суб'єкти господарювання та населення повною інформацією щодо життєдіяльності людей, процесів функціонування соціальної, економічної, екологічної сфер. Ефективність моніторингу залежить від рівня та ефективності функціонування регіональної та геоінформаційної системи, яка вирішувала б задачі збору інформації, її передачу за допомогою сучасних засобів зв'язку, накопичення, обробку користувачам.

На наш погляд, еколого-соціо-економічний моніторинг (ЕСЕМ) слід розуміти як частину управління регіональним розвитком, яка базується на цільовому, регулярному спостереженні та прогнозуванні еколого-соціо-економічних процесів з ціллю їх аналізу та ідентифікації для підготовки і прийняття рішень. Еколого-соціо-економічний моніторинг повинен містити певні елементи і властиві тільки йому характерні риси, до яких, на наш погляд треба віднести наступне:

а) ЕСЕМ – це процес, який триває достатньо довгий час.

б) ЕСЕМ як система містить в собі сукупності екологічних, соціальних та економічних елементів.

в) у ЕСЕМ збір інформації відбувається при розробці методів і показників.

г) дані, що отримано в результаті моніторингу, узагальнюються, аналізуються для відображення динаміки досліджуваних процесів.

Виявлені наступні головні задачі ЕСЕМ:

а) удосконалення нормативної бази, що регламентує взаємодію органів виконавчої влади, яка здійснює екологічний, соціальний та економічний моніторинг, включаючи формування інформаційних ресурсів;

б) удосконалення системи показників, створення методології екологічного, соціального та економічного моніторингу;

в) забезпечення достовірності та порівнюються для здійснення моніторингу по окремих підприємствах, галузях та регіонах країни.